

УДК: [338.45:69]:005.951.6

Галунка О.Д., асп. КНУБА, м. Київ

УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМ РОЗВИТКОМ БУДІВЕЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Розглянуто питання розвитку підприємств будівельного комплексу у сфері інновацій. Стаття присвячена дослідженню сутності управління інноваційним розвитком підприємств в сучасних умовах господарювання. У роботі представлено інноваційний розвиток будівельних підприємств з погляду організаційно-управлінських аспектів. Надано визначення поняття «інноваційний розвиток». Досліджено принципи управління інноваційним розвитком підприємства. Запропоновано елементи управління та напрями інноваційного розвитку підприємства. Доведено, що інноваційна політика будівельного підприємства повинна бути спрямована на отримання інноваційного результату, який би у свою чергу підвищував конкурентоспроможність підприємства, його імідж, позиції на ринку та розвиток потенціалу.

Ключові слова: управління, розвиток, інновація, будівельне підприємство, інноваційний розвиток

Постановка проблеми. Відсутність стабільності та динамічності економічного розвитку будівельних підприємств, високий рівень залежності від зовнішніх джерел фінансового забезпечення господарської діяльності, нераціональна внутрішня структура капіталу, неефективні моделі фінансування активів обумовлюють необхідність вирішення сукупності проблем для подальшого розвитку будівельної галузі країни, створення надійної та ефективно системи фінансової безпеки будівельних підприємств [1].

Аналіз останніх досліджень. Питання інноваційного розвитку та управління ним розглядалися багатьма вченими. До найбільш

відомих зарубіжних дослідників указаної тематики можна віднести Й. Шумпетера, М. Бейкера, В. Мединського, Е. Терещенка та ін. Вивченню проблем розроблення та впровадження новітніх технологій у житловому будівництві присвятили свої праці наступні науковці: Лялікова Н. Є., яка провела аналіз ринку сучасних будівельних матеріалів; Гальчук А.П. розглянула технології антикорозійного захисту залізобетонних і металевих конструкцій з використанням термоабразивоструменевого очищення поверхні; Лівінський О. досліджував енергозберігаючі технології і матеріали в будівництві; Столяров О. вивчав технологію будівництва, яка базується на використанні блоків незнімної опалубки з пінополістиролу та інші. Впровадження нових технологій у сферу будівництва дає можливість реанімувати її, а надалі й активізувати розвиток цієї сфери, що, в свою чергу, сприятиме розвитку всіх сфер національної економіки та підвищенню ефективності функціонування економічної системи країни загалом. Це обумовлено тим, що власне сфера будівництва вимагає значної кількості робочих місць і товарів та послуг інших сфер економіки. На жаль, положення щодо впровадження нових технологій у сфері будівництва дуже часто лише декларуються в стратегічних документах без конкретних пропозицій.

Метою статті є дослідження сутності і ролі інновацій у будівництві, інноваційного розвитку будівельних підприємств та визначення основних засад управління ним.

Виклад основного матеріалу. Досягнути гармонійного та стабільного розвитку підприємства неможливо без використання інновацій. Вперше термін «інновація» у науковий лексикон увів австрійський економіст Й. Шумпетер. Науковець дав визначення інновації як «будь-якої можливої зміни, що відбувається внаслідок використання нових або вдосконалених рішень технічного, технологічного, організаційного характеру в процесах виробництва, постачання, збуту продукції, післяпродажного обслуговування».

Згідно із Законом України «Про інно-

ваційну діяльність», інновації – новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [2].

Проведений аналіз літературних джерел щодо інновації дозволив встановити існування різних точок зору щодо визначення поняття «інновації» (рис. 1).

Результативність інноваційного процесу показує, в якій мірі забезпечується управління інноваційним розвитком підприємства. Розвиток інноваційної діяльності промислових підприємств має підкорятися загальним законам формування інформаційного суспільства, тобто зобов'язаний враховувати певні чинники, що визначають вектор сучасного руху вперед [3]. Фактори і умови зовнішнього середовища породжу-

ють необхідність формування нового механізму управління підприємством і розроблення методологічних принципів інноваційного розвитку його діяльності. Якщо почати з самого поняття «розвиток», то вчені-економісти акцентують увагу на різних його характеристиках. Найчастіше науковцями відзначаються наявність змін різної економічної природи, просування від простішого до більш складного, перехід від одного стану до іншого, кількісне зростання та якісне поліпшення. Й. Шумпетер розвитком вважав зміну траєкторії руху, зсунення стану рівноваги, перехід економічної системи від заданого на певний момент часу центра рівноваги, здійснення нових комбінацій факторів виробництва [4, с. 142]. Д. Євдокимова визначає розвиток як динамічний багатоваріантний циклічний процес, що має спіралеподібну форму та може бути виявлений через кількісні та якісні зрушення у структурі системи при збереженні її цілісності;

Рис. 1. Найпоширеніші варіанти визначення терміну «інновації» в сучасних наукових джерелах

стійкість такого процесу забезпечується лише за умов його керованості з боку надсистеми [5]. Розвиток як процес самопросування від низового рівня (простого) до вищого (складного), унаслідок якого відбуваються розкриття і реалізація внутрішніх тенденцій та сутності явищ, що, у свою чергу, веде до виникнення нового і зумовлює будь-які зміни в різноманітних формах матерії, визначає Л. Шимановська-Діанич [6]. Дж. Джой-Меттьюз, Д. Меггинсон, М. Сюрте визначають розвиток як удосконалення чи поліпшення організаційної складової об'єкта або послідовний рух до досконалішого, складного чи розвинутого стану чи реалізації потенційних можливостей [7]. На мою думку, найбільш змістовним є визначення розвитку, запропоноване С. Мочерним, – незворотні, спрямовані, закономірні (кількісно-якісні та сутнісні) зміни економічної системи в довготерміновому періоді, що відбувається під впливом економічних суперечностей, потреб та інтересів, зумовленість яких характеризується дією основних законів діалектики, що не виходять за межі глибинної внутрішньої сутності такої системи [8, с. 213].

Отже, під інноваційним розвитком підприємства варто вважати процес функціонування підприємства, який зорієнтований на використання різних форм інновацій у виробничій, збутовій та комерційній діяльності задля підвищення прибутковості та конкурентоспроможності.

На сьогодні інноваційний шлях розвитку є невід'ємною або навіть визначальною складовою економічного зростання будь-якої країни світу.

Наразі Україна перебуває у глибокій кризі. Старий індустріальний потенціал значною мірою вичерпано. Потенціал інноваційного розвитку не сформовано. Якщо в найближчі роки не вдасться започаткувати процеси, які нарощуватимуть інноваційний потенціал, створюватимуть механізми інноваційного розвитку, поступово переводячи економіку на інноваційну основу, то Україна неминуче й остаточно перетвориться на сировинний придаток розвинених країн. Вона втратить кадровий і освітній потенціал, значну частину корінного насе-

лення і перспективи поповнити ряд розвинених країн. Поки що можливості для оновлення країни існують. Вони спираються насамперед на людський капітал, освітній і науковий потенціал суспільства. Але без кардинального реформування освітньо-наукової сфери, системи взаємозв'язків науки і виробництва, створення інституційних, фінансових і організаційних механізмів продукування інновацій і перетворення їх в основу розвитку нічого не вийде [9, с. 12]. Досвід інших країн засвідчує, що лише за умови широкого впровадження інноваційних розробок можливо наповнити як український, так і світовий ринок конкурентоспроможною продукцією вітчизняного виробництва.

Процес організації інноваційної діяльності на підприємстві передбачає здійснення наступних етапів:

- оцінку інноваційного потенціалу й визначення адекватних інноваційних цілей;
- встановлення стратегічного партнерства з науково-дослідною або конструкторською організацією (можливе створення власного інноваційного підрозділу);
- розроблення науково-технічних рішень щодо досягнення інноваційної мети;
- формування інноваційного портфелю та розроблення інноваційних проектів;
- інтеграцію інноваційних проектів в інноваційну програму;
- проведення організаційно-структурних змін;
- розроблення корпоративної стратегії на основі інноваційного підходу [10].

Зважаючи на специфіку управління будівельним підприємством, пропонуємо розглядати інноваційний розвиток підприємства в таких аспектах:

- 1) інноваційний аспект спрямований на вдосконалення якості будівельної продукції, технології, послуг за рахунок впровадження техніко-технологічних, організаційних нововведень тощо. Для вирішення проблем інноваційного розвитку необхідно впроваджувати нові методи управління у розроблення та оптимізацію бізнес-процесів на всіх етапах будівництва;
- 2) економічний аспект полягає в розширенні сфери споживачів, збільшенні частки ринку, підвищенні фінансової

стійкості будівельного підприємства;

3) соціально-організаційний аспект передбачає розгляд організаційного забезпечення управління, а також соціальну орієнтацію інноваційного розвитку окремого працівника, групи, удосконалення системи та процесів управління тощо;

4) технічний аспект поєднує розширення матеріально-технічної бази та технологічного забезпечення виробництва інноваційної будівельної продукції.

Для прийняття правильних управлінських рішень необхідно дотримуватися певних принципів. До основних принципів інноваційного розвитку підприємства слід віднести наступні принципи:

1. *Інтегрованість інноваційного розвитку.* Згідно з даним принципом підприємство як відкрита система тісно взаємодіє з іншими економічними суб'єктами ринку, інтегруючи свої зусилля в єдиний інноваційний процес.

2. *Цілеспрямованість інноваційного розвитку.* Даний принцип обумовлює необхідність наявності і досягнення стратегічних цілей інноваційного розвитку підприємства, які реалізуються шляхом формування у складі системи управління цільових та відповідних лінійних, функціональних і обслуговуючих підсистем управління.

3. *Наскрізне управління інноваційним розвитком.* Наведений принцип передбачає формування механізму управління інноваційним розвитком підприємства з дотриманням пріоритетів інноваційної політики макро-, мезо- та макрорівнів.

4. *Безперервність управління інноваційним розвитком.* Під цим принципом розуміють, що всі процеси побудови та функціонування системи управління інноваційним розвитком мають бути безперервними і повинні забезпечувати перехід її в більш досконалий стан.

5. *Гнучкість.* Підкорення управління даному принципу забезпечує постійний рух підприємства вперед на основі пошуку шляхів адаптації до постійно мінливих вимог ринкового середовища на основі появи нових технологій виробництва, розширення асортименту інноваційної продукції, підвищення рівня інноваційної активності.

6. *Комплексність.* Даний принцип реалізує взаємозв'язок усіх сформованих елементів, підсистем, стадій життєвого циклу інновації та інноваційного процесу, ієрархічних рівнів і комплексу організаційних, економічних, екологічних, соціальних, науково-технічних, виробничих та інших заходів з управління інноваційним розвитком.

7. *Систематичність.* Щодо цього принципу, то він визначає постійне безперервне виконання всіх управлінських рішень, пов'язаних з інноваційним розвитком, їх ритмічність і довготривалість дії.

8. *Науковість.* Згідно з даним принципом на підприємстві реалізується розроблення заходів на основі наукових досягнень з урахуванням об'єктивних законів і закономірностей системного управління.

Дотримання зазначених принципів інноваційного розвитку дозволить будівельним підприємствам науково та системно обґрунтовувати свій інноваційний розвиток в умовах нестійких інтеграційних процесів та забезпечити злагоджену взаємодію всіх елементів інноваційного розвитку будівельного підприємства.

Висновки.

Таким чином, розвиток підприємств будівельного комплексу вимагає від підприємств максимального врахування факторів зовнішнього та внутрішнього середовища при формуванні сучасної інноваційної політики будівельної галузі.

Запропоновані концептуальні елементи інноваційного розвитку будівельного підприємства визначають мету, принципи та напрями інноваційного розвитку підприємства з урахуванням соціальної, економічної, технічної та екологічної складових розвитку. Такий підхід до забезпечення інноваційного розвитку дасть можливість будівельним підприємствам комплексно переозброїти систему управління, що в свою чергу позитивно вплине на процес модернізації потужностей підприємства (як матеріально-технічних, так і кадрових) та виведе його на гідне місце на вітчизняному та світовому ринках. Тому в подальших дослідженнях варто звертати увагу на розроблення інноваційної стратегії та інноваційної політики будівельних підприємств.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Воробйов Ю.М. Фінансова безпека будівельних підприємств : монографія / Воробйов Ю.М., Воробйова О.І., Блажевич О.Г. – Сімферополь: ВД «АРИАЛ», 2013. – 180 с. ISBN 978-617-648-158-4.
2. Закон України «Про інноваційну діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http:// zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=40-15](http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=40-15).
3. Шумпетер Й. Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры) / Й. Шумпетер; пер. с англ. – М. : Прогресс, 1982. – 456 с.
4. Богатирьев І.О. Управління розвитком підприємства : автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» / І.О. Богатирьев. – К. : КНЕУ, 2004. – 20 с.
5. Капліна А.С. Поняття «розвиток» у категоріальному апараті теорії розвитку / А.С. Капліна // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. – 2012. – № 24(II). – с. 57–63.
6. Шанин І.І. Управление инновационным развитием на промышленном предприятии / И.И. Шанин // Вопросы инновационной экономики. – 2012. – № 4(14). – С. 30–39 Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://old.creativeconomy.ru/articles/26937/>.
7. Методика выбора стратегии инновационного развития промышленного предприятия / О.В. Трофимов, Т.В. Трофимова, Ю.И. Ефимычев // Креативная экономика. – 2010. – № 5(41). – С. 8–13. Электронный ресурс. – Режим доступа: <http://old.creativeconomy.ru/articles/3577/>.
8. Мочерний С.В. Економічний енциклопедичний словник : у 2-х т. Т. 1 / С.В. Мочерний [та ін.]. – Львів : Світ, 2005. – 616 с.
9. Інноваційна Україна 2020 : національна доповідь / за заг. ред.В.М. Гейця та ін.; НАН України. – К., 2015. – 336 с.: табл., рис. ISBN 978-966-02-7615.
10. Попова Н.О. Науково-теоретичні основи управління інноваційним розвитком підприємств / Н.О. Попова // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу, 2011. – № 4(16). – с. 133–137.

REFERENCES:

1. Vorobiov, Yu.M., Vorobiova O.I. & Blazhevych O.H. (2013). Financial security building enterprises: Monograph. - Simferopol, Ukraine: "ARIAL", 180.
2. Zakon Ukrainy «Pro innovatsiinu diialnist» [The Law of Ukraine «On the innovative activity»]. (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=40-15> [in Ukrainian].
3. Shumpeter, Y. (1982). The theory of economic development (study of entrepreneurial profit, capital, credit, interest and cycle of conjuncture). Moscow, Russia. [in Russian].
4. Bohatyriov, I.O. (2004). Upravlinnia rozvytkom pidpriemstva. [Economics, Organization and Management] Extended abstract of candidate's thesis – Kyiv: KNEU [in Ukrainian].
5. Kaplina, A.S. (2004). The term "development" in the categorical apparatus of the theory of development. Economics. Management. Entrepreneurship. Kyiv, Ukraine: 24 (II), 57-63.
6. Shanin I.I. (2012). Management innovative development in an industrial enterprise. Issues of innovative economics, 4 (14), 30-39. Retrieved from <http://old.creativeconomy.ru/articles/26937/> [in Russian].
7. Trofimov, O.V., Trofimova, T.V. & Yefimychev, Yu. (2010) Creative Economy, 5 (41), 8-13. Retrieved from: <http://old.creativeconomy.ru/articles/3577/> [in Russian].
8. Mochernyi, S.V. (2005). Economic Encyclopedic Dictionary (Vols. 1-2). Lviv, Ukraine: vol. 1.
9. V.M. Heits (Eds.). (2015). Innovatsiina Ukraina 2020: natsionalna dopovid. Kyiv, Ukraine [in Ukrainian].
10. Popova, N.O. (2011). Naukovo-teoretychni osnovy upravlinnia innovatsiinym rozvytkom pidpriemstv. Visnyk Berdianskoho universytetu menedzmentu i biznesu. 4(16), 133-137. Berdiansk, Ukraine [in Ukrainian].

АННОТАЦИЯ

Рассмотрены вопросы развития предприятий строительного комплекса в сфере инноваций. Статья посвящена исследованию сущности управления инновационным развитием предприятий в современных условиях ведения хозяйства. В работе представлено инновационное развитие строительных предприятий с точки зрения организационно-управленческих аспектов. Дано определение понятию «инновационное развитие». Исследованы принципы управления инновационным развитием предприятия. Предложены элементы управления и направления инновационного развития предприятия. Доказано, что инновационная политика строительного предприятия должна быть направлена на получение инновационного результата, который бы в свою очередь и повышал конкурентоспособность предприятия, его имидж, позиции на рынке и развитие потенциала.

Ключевые слова: управление, развитие, инновация, строительное предприятие, инновационное развитие.

ANNOTATION

The problems of the construction enterprises in the field of innovation are considered. The article is deal with the research of essence of management innovative development of enterprises in the modern terms of menage. The definition of «innovative development» was provided. The innovative development of enterprise in various aspects was considered. Were studied the principles of innovative development company. The elements of innovative development enterprise management were proposed. It is proved that innovation policy construction company should focus on getting innovative results, which would in turn also increased the competitiveness of the company, its image, market share and growth potential.

Keywords: management, development, innovation, building enterprise, innovative development.

УДК: 330.101**Сапіга П.А., асп. КНУБА, м. Київ****ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ**

Стаття присвячена розгляду теоретичних і методичних аспектів визначення конкурентоспроможності будівельних підприємств. Було виявлено наявність різних визначень цього поняття, кожне з яких має право на існування. Проаналізовано та виявлено найбільш значущі їх характеристики. Доведено, що використання вченими різних підходів до поняття «конкурентоспроможність» зумовлено теоретичною складністю та багатогранністю досліджуваної дефініції. Запропоновано авторське тлумачення цього поняття.

Ключові слова: конкуренція, конкурентоспроможність, конкурентоспроможність підприємства, конкурентоздатність, конкурентоспроможність будівельної галузі, конкурентна боротьба, конкурентоспроможність країни.

Вступ. У даний час підприємства будівельної галузі здійснюють свою діяльність в умовах жорсткої конкуренції, пов'язаної з посиленою глобалізацією світового економічного простору. Нестабільність економічної кон'юнктури, підвищення вимог споживачів до виробленої будівельної продукції в значній мірі ускладнюють процес визначення стратегічних перспектив. Сьогодні для світової економіки характерне формування та впровадження нових стратегій глобального бізнесу. Дотримуючись нової парадигми глобальної економіки на міжнародному ринку будівельної продукції, її виробники змушені підвищувати рівень своєї бізнес-компетенції.

Аналіз світового досвіду, прогноз та об'єктивна оцінка розвитку держави безумовно свідчать, що найбільш реальним напрямком розвитку житлового